

стану. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді, 26(1), 43-54. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2022-26-1-43-54>

3. Бирик, Д. Д. *Лідерство та соціальна згуртованість молоді: перспективи забезпечення розвитку в умовах сучасних викликів*: Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звітної науково-практичної конференції Інституту проблем виховання НАПН України за 2022 рік (11). НАІР, м. Івано-Франківськ, Україна, 2023. С. 29-33

4. Бирик, Д., & Савельчук, І. (2023). Соціальна згуртованість молоді в Україні в умовах воєнного стану. *Social Work and Education*, 10(1), 7–16. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.1>

5. Савельчук І. Б. Очікування та орієнтація на майбутнє: виклики під час війни для сучасної учнівської та студентської молоді. *Повоєнна Україна і Світ: філософський, правовий та гуманітарний дискурси*. м. Київ. 2022. С. 68

6. Савельчук, І. (2022). Соціальні очікування молоді: від теоретичного осмислення до практичного застосування у воєнний та післявоєнний період. *Social Work and Education*, 9(1), 113–121. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.22.1.9>

7. Savelchuk, I., Bybyk, D., Zhytynska, M., Ivzhenko, I., Mikheiva, O., & Kunytsia, T. (2021). Trends in the Development of Social Work: Postmodern Ideas and Prospects. *Postmodern Openings*, 12(3Sup1), 143-154. <https://doi.org/10.18662/po/12.3Sup1/356>

*Сіній В. В., м. Київ,
Україна*

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ УЧНІВ НА АДАПТАЦІЙНОМУ ЦИКЛІ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ STEM-ОСВІТИ

***Анотація.** В статті актуалізовано проблему професійної адаптації здобувачів освіти у гімназії, що пов'язано з необхідністю вибору профілю навчання ліцеї. Окреслено можливості STEM-освіти, що реалізується у модельних навчальних програмах адаптаційного циклу базової середньої освіти для пропедевтики формування кар'єрної спрямованості здобувачів освіти на обрання профілю навчання..*

***Ключові слова:** заклади загальної середньої освіти, кар'єрна спрямованість, професійне самовизначення, STEM.*

Відповідно до запиту суспільства в Україні впроваджується освітня реформа відповідно до концептуальних засад Концепції «Нова українська школа», які законодавчо закріплені у законах України «Про освіту» (2017) та «Про повну загальну середню освіту» (2020), Державних стандартах початкової освіти (2018) та базової середньої освіти (2020). Ці зміни впроваджуються в освітню практику поступово, у 2023-2024 навчальному році за новими навчальними програмами, що реалізують ідеї Нової української школи навчаються 1–6 класи й відбувається апробація модельних навчальних програм у 7 класі закладів загальної середньої освіти.

Оновлене законодавство в галузі освіти передбачає вибір здобувачами професійної кар'єри на рівні закінчення гімназії (9 клас), оскільки у ліцеї (10-12 класи) здобувається профільна загальна середня освіта, відповідно до напрямів подальшої вищої освіти здобувача освіти. До того ж заклади середньої освіти III ступеня – ліцеї, як правило, функціонуватимуть як самостійні юридичні особи.

З метою професійної орієнтації на побудову кар'єри у галузях високотехнологічних професій на зміну політехнічній освіті XX століття у XXI столітті прийшла STEM-освіта – система навчання, яка інтегрує чотири основні напрямки: S – science – природничі науки, T – technology – технології, E – engineering – інженерію та M – mathematics – математику. На державному рівні у 2020 році була прийнята Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти).

Чисельні наукові дослідження різних аспектів професійного самовизначення доводять, що сучасні учні, що навчаються у основній та старшій школі часто мають низьку мотивацію до навчальної діяльності, нереалістичні професійні плани, несформовану систему професійно-ціннісних орієнтацій.

Таким чином, в сучасному освітньому процесі наявні суперечності між: суспільним запитом до випускника закладів загальної середньої освіти здатного до успішної самореалізації в суспільстві та спроможністю здобувачів загальної середньої освіти обирати траєкторію особистісного і професійного розвитку відповідно до власних індивідуальних особливостей і вимог сьогодення. У закладах загальної середньої освіти відсутня система у формуванні кар'єрної спрямованості здобувачів освіти, фрагментарні заходи з професійної орієнтації відбуваються за сприяння закладів професійно-технічної освіти наприкінці 9 класу та закладів вищої освіти наприкінці 11 класу.

Одним з шляхів формування кар'єрної спрямованості здобувачів базової середньої освіти є використання технологій STEM-освіти, що забезпечують професійну орієнтацію школярів через оволодіння знаннями про світ професій,

що поєднує у собі знання про види професійної праці людини та напрями профільного навчання в старшій профільній школі. Зростає адекватність самооцінки відповідності вимогам профільної освіти до особистості, а також сформованість вмінь об'єктивно й критично оцінювати результати власної практичної діяльності у відповідній предметній сфері.

Школярі усвідомлюють специфічні особливості різних напрямів профільного навчання, зростає ступінь обізнаності із системою професійної представленості відповідної галузі на сучасному ринку праці та специфікою професійної діяльності людини у цій сфері й це відбувається під час вивчення природничо-математичних та технологічних предметів, як невід'ємна складова освітнього процесу з цих предметів. Важливим є подолання гендерних стереотипів, що досягається через відповідні вимоги до шкільного підручника, та прикладами побудови професійної кар'єри у тій чи іншій галузі незалежно від статті фахівця.

Науковцями Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України з залученням фахівців Міністерства освіти і науки України, викладачів закладів вищої освіти, учителів розроблено та апробовано в освітньому процесі 19 навчальних програм для адаптаційного циклу базової середньої освіти (5-6 класи). Особливістю нових модельних навчальних програм є можливість впровадження інтегрованих курсів за рахунок навчального навантаження на відповідні навчальні предмети.

Серед модельних програм є програма міжгалузевого інтегрованого курсу STEM (5–6 класи) авторів Бутурліна О. В., Артем'єва О. Є. [1] що передбачає інтеграцію природничої, технологічної, інформатичної та соціальної галузі. Мінімально програма розрахована на 1 годину на тиждень у 5 та 6 класі. Кількість годин на вивчення можна збільшити за рахунок включення до програми навчального матеріалу з інших модельних навчальних програм або за рахунок варіативної складової навчального плану.

Програма побудована таким чином, що щорічно учні занурюються у п'ять сфер діяльності людини: «людина-людина», «людина-техніка», «людина-

природа», «людина-знак», «людина-образ» виконуючи навчальні проекти, що мають міждисциплінарний характер й поєднують знання з усіх галузей, що інтегруються.

Важливим є формування для кожного здобувача загальної середньої освіти індивідуальної освітньої траєкторії та супровід та підтримка з боку шкільного психолога, класного керівника, батьків та вчителів-предметників. Усвідомлення ролі шкільних предметів у подальшій професійній кар'єрі позитивно впливає на зростання ціннісного потенціалу здобутих предметних компетентностей для особистості здобувача освіти. Невід'ємною складовою процесу професійного самовизначення школяра є самооцінка індивідуальної освітньої траєкторії, яка виявляється у ступені сформованості уявлень учня про структуру можливої освіти в старшій школі та закладах вищої або ж професійно-технічної освіти.

Професійна орієнтація на STEM-уроках не повинна бути спрямована лише на технічні та природничі профілі навчання. Сучасні технологічні знання використовуються у всіх сферах людської діяльності. Усвідомлення цього факту учнями, що не пов'язують свою професійну кар'єру з профільним вивченням природничо-математичних та технологічних предметів позитивно впливає на їх ставлення до вивчення STEM-предметів.

Реалізуючи індивідуальну освітню траєкторію здобувача, де це можливо, слід пропонувати школярам для виконання практико-орієнтовані задачі, теми навчальних проектів які б розкривали потенціал STEM знань у сфері їх майбутньої професійної діяльності.

Таким чином, ми формуємо для учня простір професійного самовизначення, загальною метою якого є створення умов для досягнення кожним учнем можливості підготувати себе до майбутнього вибору профілю навчання шляхом включення в профорієнтаційний простір, який поєднує у собі психологічні, педагогічні та соціальні аспекти, сприяє самовизначенню, саморегуляції своєї освітньої діяльності, розвитку і саморозвитку дитини як суб'єкта життєдіяльності, в тому числі й професійної.

На нашу думку, використання ідей STEM-освіти дозволяє вчителям наочніше пояснювати необхідний матеріал, тому що поруч з теорією здобувачі освіти відразу бачать як це виглядає в реальному житті. Це дозволить оновленій системі освіти України, маючи свої національні особливості, займати провідні позиції серед освітніх систем європейських країн.

В Україні розроблена значна кількість онлайн ресурсів, що допомагають обрати майбутню професію. Вони здебільшого зорієнтовані на школярів старшого шкільного віку чи навіть на освіту дорослих, але цілком можуть бути використанні фрагментарно чи повністю на адаптаційному циклі базової середньої освіти. Використання цих ресурсів суттєво допомагає вчителю надати здобувачам знання про світ сучасних професій та вимоги до фахівця в них. А також, акцентувати увагу на особистій значущості для учня шкільних знань та компетентностей, що здобуваються в освітньому процесі.

Державний портал «Дія. Освіта» для профорієнтації має цілий набір інструментів[2] це освітні серіали, що вводять здобувача освіти у світ сучасних професій, а особливо ефективними й цікавими є симулятори, що дають можливість спробувати себе в ролі спеціаліста тої чи іншої професії.

В умовах карантинних та безпекових обмежень профорієнтаційні екскурсії в очному форматі провести неможливо, а такі екскурсії є невід'ємною складовою простору професійного самовизначення. Позитивні відгуки від вчителів практиків отримали віртуальні екскурсії розміщені на порталі Всеукраїнського проєкту з профорієнтації та побудови кар'єри[3], де презентовано різні галузі виробництва та сфери послуг.

Подальші наші дослідження передбачають теоретичне обґрунтування та апробацію технологій формування в учнів кар'єрної спрямованості засобами STEM-освіти, як системи ставлень до індивідуальної освітньої і професійної траєкторії, в основі якої сформована система мотивів, особистісних змістів і цілей.

Література

1. Програма міжгалузевого інтегрованого курсу STEM. Адаптаційний цикл: 5–6 класи.
/ О. В. Бутурліна, О. Є. Артем'єва URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/>

media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021_14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Mizhhal.intehr.kursy/STEM.5-6.kl.Buturlina.Artyemyeva.04.10.pdf

2. Дія. Освіта. Для шукачів нової професії. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/catalog/appointment/for-new-profession>

3. Всеукраїнський проєкт з профорієнтації та побудови кар'єри. Обери професію своєї мрії. URL: <https://hryoutest.in.ua/>

*Ю.І. Таран, м. Київ,
Україна*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ОСНОВ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ

***Анотація.** У статті зазначається, сюжетно-рольові ігри є ефективним засобом формування основ культури спілкування дитини старшого дошкільного віку.*

***Ключові слова:** діти старшого дошкільного віку, сюжетно-рольові ігри, культура спілкування.*

Вивчення матеріалів наукових праць та досліджень педагогів і психологів дозволило з'ясувати, що поняття «культура спілкування» розглядається як «сукупність корисних для суспільства стійких форм повсякденної поведінки у побуті, у спілкуванні, у різних видах діяльності» [2]. Слід зазначити, що культура спілкування пов'язана з моральними почуттями та уявленнями. У зв'язку з цим Л. Якименко наголошує, що у змісті культури спілкування дошкільників умовно виділяють такі компоненти: культура діяльності, культура поведінки, культурно-гігієнічні навички та звички [4].

Дошкільне дитинство – це саме той вік, коли відбувається формування психічних процесів, моральних та духовних установок. Як підкреслює Т.Піроженко, [3] стосунки старших дошкільників зі своїми ровесниками та дорослими стають більш складними та насиченими. Діти володіють необхідним словниковим запасом для ефективного спілкування. Тому саме у старшому дошкільному віці зростає мовленнєва активність, подовжуються та ускладнюються мовленнєві висловлювання, зростає роль мовлення як засобу регулювання поведінки, формуються основи культури спілкування.

Гра є основним видом діяльності для старших дошкільників, де вони не лише імітують дії з предметами, але також відтворюють взаємини між людьми,